

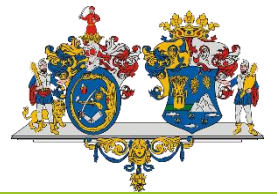
RENATUR
Interreg Europe

Environment
and resource
efficiency

HAJDÚ-BIHAR
MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT
**CSELEKVÉSI
TERV**

RENATUR PROJEKT

European Union
European Regional
Development Fund

Regionális szakpolitika erősítése a városperemi nyílt
térsegek természeti örökségének hatékonyabb
megőrzése érdekében

ÁLTALÁNOS INFORMÁCIÓK

Projekt:	RENATUR - Regionális szakpolitika erősítése a városperemi nyílt térségek természeti örökségének hatékonyabb megőrzése érdekében
Partner intézmény:	HBCG – Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat
Ország:	Magyarország
NUTS2 régió:	Észak-Alföld
NUTS3 megye:	Hajdú-Bihar
Kapcsolattartó:	Szabó Tünde
Email:	szabo.tunde@hbmo.hu

Tartalomjegyzék

ÁLTALÁNOS INFORMÁCIÓK	2
SZAKPOLITIKAI KONTEXTUS	4
TERVEZETT TEVÉKENYSÉGEK.....	6
Háttérinformáció.....	6
A tevékenység áttekintése	8
1. Intézkedés – Szakpolitikai Útmutató kidolgozása egy új barnamező-kataszter és elektronikus eszköztár beépítésével	10
1. rész – Megyei barnamező-kataszter kidolgozásának elindítása.....	10
Illeszkedés a projekthez.....	10
2. rész – Elektromikus eszköztár összeállítása.....	13
Illeszkedés a projekthez.....	13
Tevékenységek.....	15
Érintettek köre	16
Ütemezés.....	16
Várható költségek.....	16
Finanszírozás.....	17
Monitoring és várható eredmények.....	17
A PROJEKTRŐL.....	18

SZAKPOLITIKAI KONTEXTUS

A cselekvési terv által erősíteni kívánt szakpolitika:
Beruházás a növekedésért és munkahelyteremtésért program
Európai területi együttműködési program
Egyéb regionális fejlesztési politikai eszköz

A CSELEKVÉSI TERV ÁLTAL ERŐSÍTENI KÍVÁNT SZAKPOLITIKA:

Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Stratégiai Program 2021-2027

A Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Stratégiai Program 2014-2020, mint eredetileg célzott szakpolitikai eszköz integrálta a megye stratégiai céljait ágazati és területi szinten egyaránt. A program célkitűzései 8 prioritást tartalmaztak, jelen projekt keretében az 1. prioritással: Fenntartható környezet foglalkoztunk, az 1.2. intézkedésre fókuszálva: A megye természeti és táji értékeinek megőrzése. A biológiai sokféleség jelentős csökkenése és a természeti területek csökkenése miatt a tájak jelentősége egyértelműen erősödik. Nagy szükség van a megfelelő ökológiai szemlélet kialakítására mind a politikai döntéshozókat, mind a szélesebb közösséget illetően. A szakpolitikai eszköz ösztönözte a Natura 2000 és más természeti területek fejlesztését, integrált tájgazdálkodási megközelítést alkalmazva, különös tekintettel a biológiai sokféleségre és az ökoszisztémák fenntarthatóságára. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást figyelembe véve alapvető célkitűzés továbbá a polgárok számára vonzó és biztonságos megélhetés biztosítása.

A szakpolitikai eszköz fő célkitűzése eddig is egyértelmű volt, azonban új megközelítésekre, kapacitásbővítésre és az ökoszisztéma-szolgáltatások kezelését erősítő **megújult strukturális háttérre** volt szükség a biológiai sokféleség hatékonyabb megőrzése érdekében. Új módszerekre volt szükség a megőrzési és fenntartási feladatok hatékony végrehajtásához, még önkormányzati szinten is.

A 2014-2020-as programozási időszak véget ért, így a szakpolitikai eszköz a 2021-2027-es időszakra vonatkozóan **teljes körű felülvizsgálaton és módosításon** ment keresztül. A frissített szakpolitika végleges változata 2021 első felében készült el.

A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat tervei szerint a projektben elért eredményekkel kívánja erősíteni a célkitűzések megvalósítását a hatékonyabb szakmai-szakpolitikai irányítás révén.

Ez a kérdés az elmúlt években jelentős ismertségre tett szert, mivel a biológiai sokféleség jelentős mértékben csökken, és a természeti területek a számos "zöld politikai" intézkedés ellenére is egyre kisebbek. Nagy szükség van egy olyan megfelelő ökológiai perspektíva kialakítására, amely összehangolja a politikai döntéshozókat, a szélesebb közösséget és a jövő érdekeit. Az ilyen összetett politikai eszközök a Natura 2000 és más természeti területek további fejlesztését integrált tájgazdálkodási megközelítésként ösztönöznék, amelynek alapvető célja a polgárok számára vonzó és biztonságos megélhetés biztosítása az éghajlatváltozással és az alkalmazkodással kapcsolatban.

A RENATUR projekt révén új lehetőség nyílik a meghatározott intézkedések javítására, figyelembe véve a Hajdú-Bihar megyében felmerülő főbb kihívásokat:

- A városi terjeszkedés elleni védekezés továbbfejlesztett formái
- Hatékonyabb intézkedések a tájat érintő beavatkozásokkal kapcsolatos döntéshozatalban
- A zöld infrastruktúra szélesebb körű használata a tervezésben
- A leromlott ökoszisztémák helyreállítására való összpontosítás, a további fragmentáció csökkentése, az ökológiai hálózatok fejlesztése
- Hatékonyabb megoldások az éghajlatváltozás kihívásaival való küzdelemhez (enyhítés és alkalmazkodás)
- A helyi fejlesztéseknek több speciális körülményt, különböző tájkaraktertípusokat kell figyelembe venniük, és a helyi fejlesztéseket össze kell hangolniuk a területfejlesztési megközelítéssel

A RENATUR együttműködés egyik fő eredményeként a természeti tőke megőrzésének és értékelésének, valamint a zöld infrastruktúrán alapuló megoldások alkalmazásának kérdései, mint a regionális fejlesztés kulcsfontosságú témái beépítésre kerültek Hajdú-Bihar megye 2021-2027 közötti időszakra szóló megyei fejlesztési programjába.

Az 1. prioritáson belül - Fenntartható környezet - külön intézkedés foglalkozik ezzel a témával "1.7. intézkedés - A természeti tőke fenntartható hasznosítása, zöldinfrastruktúra-fejlesztések" címmel.

A zöld infrastruktúrák fontossága a 2. prioritás "Klímaadaptáció és klímavédelem a megyében" című intézkedésben is megjelenik.

A projekt megvalósítása Hajdú-Bihar megyében potenciális hatással lesz a különböző ágazatokra; az ökoszisztéma-szolgáltatások által a társadalmi és gazdasági javakra gyakorolt potenciál megfelelő megtervezése és értelmezése lehetővé teszi a hozzáadott érték elérését és létrehozását az intézményi és területi kapacitás megerősítése és fejlesztése formájában. A természeti örökség megőrzése révén nagy szükség van a potenciállal rendelkező városperemi területek integrált és összehangolt fejlesztésére.

A RENATUR partnerség eddigi 3 éves gyümölcsöző együttműködésére építve és annak köszönhetően a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzatnak sikerült a biológiai sokféleség megőrzését, a zöld infrastruktúrát és a természet alapú megoldásokat integrálnia a szakpolitikák kialakításának folyamatába, és végül a vonatkozó intézkedéseket is beépíteni.

Jelen cselekvési terv célja, hogy a fenti intézkedések megvalósítását hatékonyan támogató, kézzelfogható megoldásokat hozzon létre és nyújtson, betöltse a szakpolitika és a gyakorlat közötti szakadékot Hajdú-Bihar megyében.

TERVEZETT TEVÉKENYSÉGEK

HÁTTÉRINFORMÁCIÓ

A cselekvési terv tartalma a háttéranyagok előkészítése alapján került kidolgozásra, kezdve a városperemi területek felszínborításának, földhasználatának és földhasználat változásának, valamint ökoszisztéma-szolgáltatásainak áttekintésével, a kiválasztott településeken végzett felmérésekkel.

A megye területhasználat-változásának regionális léptékű vizsgálatával és a térképek földhasználati kategóriáinak összehasonlításával kerültek meghatározásra az egyes kategóriákba tartozó területek és a két vizsgált időszak (1980-2018) közötti különbségek. A megye fő földhasználati módjai nem változtak a két időpont között, és a súlypontok sem tolódtak el. A fő területhasználat mindkét időpontban a szántó (kb. a megye területének a fele), ezen kívül nagyságrendileg kisebb területen a gyepek és legelők, valamint a lomblevelű erdők találhatóak meg, együttes területük csaknem 30%. Ezt követi a nem összefüggő településszerkezet 240-270 km² területen

A földhasználat változás és az ökoszisztéma szolgáltatások legfőbb kérdése a zöldfelület és beépítés változása. Megyei szinten a beépítés a településekre vonatkoztatva kis változásokat jelent, a (külterületi) zöldfelületben pedig a lombhullató erdők mennyisége nőtt, míg a tűlevelűek területe csökkent. Jóléti funkciót a legelők is betölthetnek, ezek aránya pedig kifejezetten nagyot nőtt a szántók csökkenése mellett. A szántók biológiai szerepe rendszerint nem pozitív, de ne feledjük el azt sem, hogy részben élőhelyként is funkcionálnak, részben a táblák mezsgyéjén a nem művelt részek és a fasorok akár refúgiumterületek is lehetnek menedéket adva természetvédelmileg értékes fajoknak (persze ez a szerepük elég alárendelt, főként a táblák nagysága és a művelés intenzitásának függvényében). Ugyanakkor a művelés mellett is zöldfelületek, melyek a településeken kívül gyalogos vagy kerékpáros kirándulásokra is terepet adhatnak az aszfaltozott utaktól távol, a forgalom elkerülése mellett.

A háttéranyag összefoglalta a városperemi területek ökoszisztéma-szolgáltatások szempontjából fontos kiemelt jelentőségű területeit; számos olyan helyi jellemzőt azonosítottak, amelyek megyei szinten a természetvédelem, de a társadalom számára is fontosak lehetnek.

Ezek a következők:

- fasorok és parkok: a településeken belül ezek a zöldfelületek jelentik az élővilág számára a legfőbb élőhelyeket; a kívánatos természetvédelmi szempontól az, hogy ne tájidegen fajok alkossák, de a termőhelyi igényeket is figyelembe kell venni (szárazságtűrés, szennyezett levegő toleranciája); továbbá nem praktikus; a fasorok kellemessé teszik a városi környezetet, a parkok az emberi kikapcsolódás színterei;
- kertek: mind az előkertek, mind a konyhakertek fontos elemei a zöldhálózatnak, mert egyes fajok akár az ültetett virágok révén, vagy a kerítés sövényében is megtalálják az élőhelyüket (madarak akár fészkelő helyet); a gyümölcsfák, díszfák, sövények, lugasok búvó-, szaporodó- és táplálkozóhelyet biztosítanak;
- temetők: városi környezetben kiemelet jelentőségű mivel sok a zöldfelület és virágos növény, továbbá csendes, a kis mértékű zavarás miatt ideális költőhely a madarak számára,

de Molnár A. (2018) a ritka és védett növényfajokra hívta fel a figyelmet, a temetők 45%-ában talált ilyen fajokat;

- zártkertes művelési mód: a városi kertekhez hasonlóan értékelhető főként olyan területen lehet pozitív a hatásuk, ahol a környező területek intenzíven művelt mezőgazdasági területek;
- kunhalmok: akár az intenzíven művelt mezőgazdasági területeken is menedéket adnak az értékes és védett fajoknak, kis területen valódi szigetként őrzik a természetességet (Deák 2018);
- mezsgyék, illetve rossz talajviszonyok miatt a művelésből kivont területek: a művelt területek között, vagy azokon belüli területek, melyek a kisebb zavarásnál fogva természetes(ebb) élőhelyként funkcionálnak, mint az intenzíven művelt táblák; azokon a területeken, ahol nincs más refúgium a növényeknek és az állatoknak, ezek jelentik a menedéket;
- víztestek, vízhatás alatt álló területek:
 - tavak: akár természetesek (pl. morotvák, széllyukak), akár ember által kialakítottak (pl. téglagyári gödrök), de még ha időszakosak (pl. belvizes foltok, szikes tavak), akkor is a legfontosabb elemei a tájnak; rendszerint a part menti nádasok és gyékényesek a nyílt vizekkel együtt gazdag élővilágnak adnak otthont;
 - patakok, erek: a vizsgált településeken sokszor akár ki is száradnak a száraz időszakban, de még ha jelenlétük időben korlátozott is, sok faj alkalmazkodott ehhez;
 - csatornák: céljuk kettős, (i) belvízelvezetés és (ii) öntözés; (i) amíg a belvizek elvezetése a mezőgazdaság számára fontos, az élővilág szempontjából fontosabb lenne ezeket a vizeket helyben tartani, a belvizes részeket a művelés alól kivonni – szerencsére a precíziós vízgazdálkodás célja épp ezek felismerése és olyan hatástanulmányok készítése, melyből kiderül, hogy a folytonos ráfordítás megéri-e a befektetést minden négyzetméter mezőgazdasági hasznosításért; (ii) az öntözés mezőgazdasági szempontból fontos és sokszor ezek a csatornák biztosítják a víz jelenlétét a tájban; összességében főleg az öntözőcsatornák jelentősége az ökoszisztéma szolgáltatások szempontjából természetvédelmileg fontos lehet;
 - elhagyott folyómedrek: tavasszal belvizes területek lehetnek, de vízellátottságuk általában mindig jobb, mint a környező területeké, vonalas jellegüknél fogva legalább a markánsabb megjelenésű gyepek és erdők odafigyelést igényelnének, beszántásuk ökológiai funkcióvesztést is jelent..

A cselekvési terv kidolgozását segítő további szakértői anyag célja az volt, hogy néhány kiválasztott település városperemi területeinek tájkarakterét felmérje, az értékőrző tájvédelem kezelési és fejlesztési javaslatainak szakmai megalapozását szolgálja, azaz Hajdú-Bihar megye néhány kiválasztott települése esetében felmérte a városperemi területek tájkarakterét, minősítette a karaktert adó környezet állapotát, illetve értékelte annak megőrzési és fejlesztési lehetőségeit.

A vizsgált 7 Hajdú-Bihar megyei város () városperemi területeinek jellege az elmúlt három évtizedben összességében sokat változott, de az átlag félrevezető, mert valójában csak két városban történt

nagymértékű területhasználati átrendeződés. A változással érintett terület 5-8%-a elmarad az országos 10-11%-os szinttől, bár a két adat nem tökéletesen összehasonlítható, mert az országos adat nem csak a városperemi területek változásának mértékét jelzi, hanem az ország egészét is.

A földhasználati változások leginkább a kisparcellás szántóterületeket érintették, a zártkerti területek pedig többnyire a visszaszorulóban lévő típusba tartoznak.

Jellemző tendencia, hogy az új beépítések gyepterületeket foglalnak el, de néhány kisebb szántóföldparcella gyepterületté alakítása sok helyen ellensúlyozza ezt, és végső soron a gyepterületek aránya nem csökken jelentősen. A többi település esetében a Hajdúság térségének jó minőségű feketeföldjein különösen stabil a nagyparcellás szántóterületek aránya, ami meghatározza a települések külterületeinek tájszerkezetét és vizuális karakterét ezeken a területeken.

A másik leggyakoribb tájkaraktertípus a nedves rétekekkel tagolt gyepes mozaikja.

Általános érvényű következtetés, hogy ezen a vidéken a tájhoz kötődés kulcseleme a **gyepes térszín**, a nedves rétekekkel mozaikos típus. Ennek megtartása fontos identitáserősítő hatása van.

A gyepterületek kiaknázásának természetes módja az állattenyésztés növelése lenne, de erre kevés biztató példa van a vizsgált városok környékén. Az önazonosság másik fontos letéteményese a **kertségek** világa, ami sokkal inkább veszélyben lévő, eltűnőben lévő tájkarakter formáló használati típus.

Összefoglalásként egy térképsorozat készült, amely kiemeli a városperemi területek azon részeit, ahol értékes tájkaraktertípusok találhatók, amelyek megőrzése, felértékelése, esetenként rehabilitációja fontos szempont lenne a külterületek tervezésénél.

A szakpolitikai eszköz támogatásának igényeire reflektálva, valamint a szakértői anyagok megállapításai és a regionális szakértői csoport megbeszélései alapján meghatározásra kerültek azok a fókusz témák, ahol a fejlesztéseket több szempontból is támogató, új, fenntarthatóbb karaktert adó megoldásokat szükséges megfogalmazni.

A TEVÉKENYSÉG ÁTTEKINTÉSE

Az intézkedés úgy került megfogalmazásra, hogy megfelelő eszközöket biztosítson a megye számára a fejlesztések természet alapú megközelítésre való átállásának támogatására, figyelembe véve és integrálva a zöld és kék infrastruktúrákat, és nagyobb hangsúlyt fektetve az ökoszisztéma-szolgáltatások felértékelésére.

Mindez várhatóan befolyásolni tudja a helyi döntéshozók hozzáállását és a helyi közösségek magatartását azáltal, hogy mindannyian megértik, átértékelik a természetvédelemben és a közösségi jólétben betöltött szerepüket.

A cselekvési terv kidolgozása a RENATUR projektben megismert jó gyakorlatok, az Interreg Europe Policy Learning Platform keretében tanulmányozott megoldások és szakpolitikai tájékoztatók, a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat által szervezett virtuális szakértői értékelés eredményei és a

lengyel partner, az ARMSA által összeállított szakértői jelentés, valamint a PROSPERA projektben külső érdekelt félként való részvétel során levont tanulságok felhasználására épül, erősítve a projektek eredményeinek kölcsönös hasznosítását.

Az intézkedés a megyei szakértői csoport tagjaival szoros együttműködésben került kimunkálásra.

Az intézkedés megvalósítása várhatóan a helyi közösségek és döntéshozók felelősségteljesebb magatartását eredményezi, és egyre több település fogadja el a természet alapú megoldásokat a városperemi térségek természeti örökségének megőrzése érdekében.

1. Intézkedés – Szakpolitikai Útmutató kidolgozása egy új barnamező-kataszter és elektronikus eszköztár beépítésével

Az 1. intézkedés célja egy teljesen új szakmai, szakpolitikai útmutató létrehozása, amely a megyei fejlesztési dokumentumok kiegészítő elemeként segíti a megfogalmazott célok elérését, útmutatást biztosítva a fejlesztésben részt vevő településeknek, közösségeknek. Ez a frissen kidolgozott új útmutató gyakorlati információkat, szakmai keretet és könnyen alkalmazható eszközöket és megoldásokat nyújt a vonatkozó prioritások intézkedéseinek előkészítéséhez és végrehajtásához. A szakpolitikai útmutató új indikátorokat is tartalmazni fog, amelyek segítik a megfelelő döntések meghozatalát.

A Szakpolitikai Útmutatót a tervek szerint 2023. április 30-ig a Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés hagyja jóvá, így a 2021-2027 közötti időszakban a megyei fejlesztési dokumentumok intézkedéseinek megvalósításában együttműködő valamennyi szereplő számára iránymutatást és egyben eszközt biztosít. Ez a folyamat a megyei fejlesztések hatékonyabb szakmai koordinációját eredményezi, amely nagymértékben hozzájárul a városperemi térségek megőrzéséhez és fenntartható használatához Hajdú-Bihar megyében.

A szakpolitikai útmutató két fő részt tartalmaz:

1. rész – Megyei barnamező kataszter kidolgozása
2. rész – Elektronikus eszköztár összeállítása

1. RÉSZ – MEGYEI BARNAMEZŐ-KATASZTER KIDOLGOZÁSÁNAK ELINDÍTÁSA

Az 1. rész a tervek szerint a megyében található barnamezős területek kataszterének létrehozását célozza. A megyei önkormányzat Hajdú-Bihar megye aktualizált fejlesztési dokumentumaiban egyértelművé tette, hogy az új beruházások, fejlesztések esetében a zöldmezős beruházások helyett a barnamezős területeket javasolja előnyben részesíteni.

E cél erőteljes támogatása érdekében különösen fontos, hogy az ilyen területekről egy szabadon hozzáférhető adatbázis álljon rendelkezésre, megfelelő és naprakész információkkal, valamint elérhetőségi adatokkal.

Ez a barnamezős területekre vonatkozó új információbázis hozzájárulhat a barnamezős területek újrahaznosítási forgatókönyveinek kidolgozásához is, hogy átgondolhassák a helyi közösségek jólétére gyakorolt potenciális hatást, és segítheti a regionális és helyi döntéshozókat a zöld infrastruktúrán alapuló megoldás kialakításában.

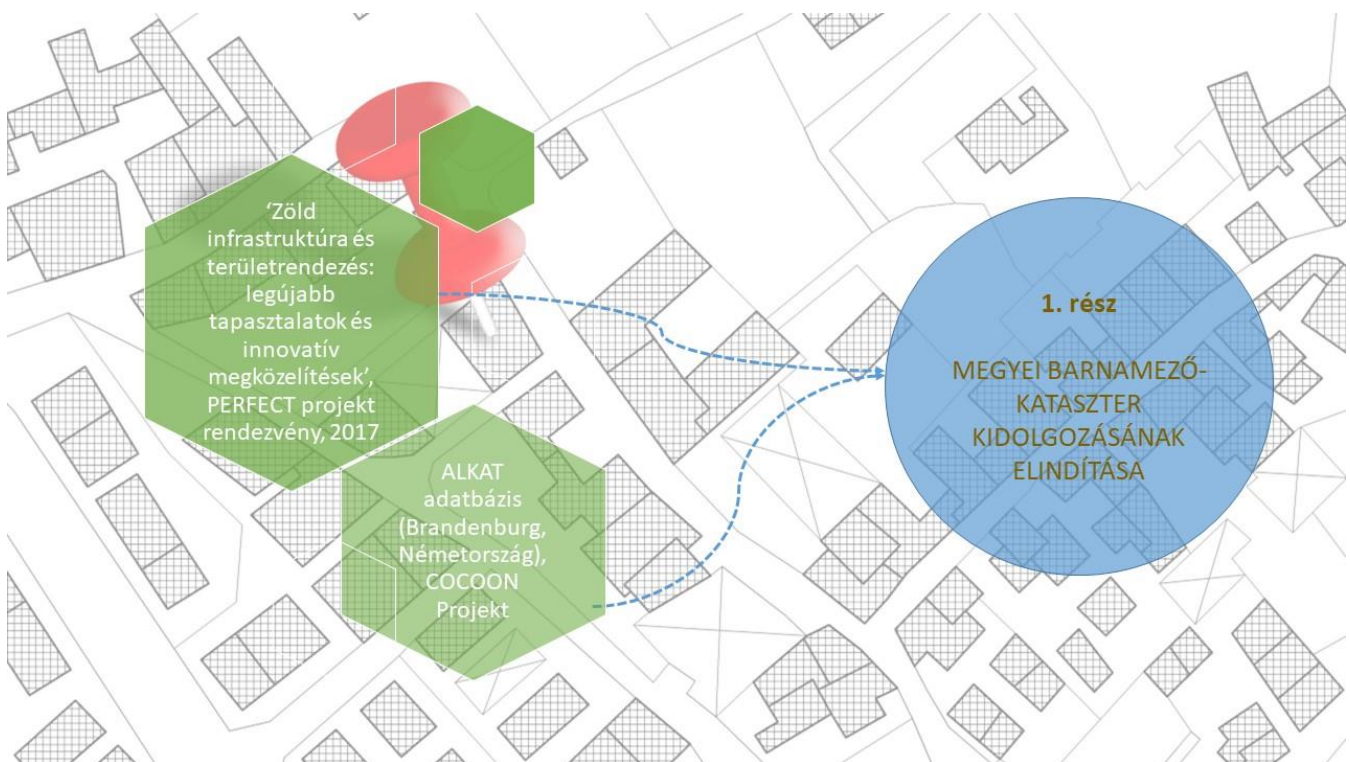
Illeszkedés a projekthez

Az 1. részt nagymértékben inspirálták a RENATUR projekt keretében szervezett interregionális munkaülések és szakértői peer review rendezvények. A partnerség igényeinek megvitatása során Szász-Anhalt infrastrukturális és digitális ügyekért felelős minisztériuma ismertette a barnamezős területekkel kapcsolatos regionális igényeit. A rendezvényt követően ezt az információt megosztották a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat megyei szakértői csoportjával, és a témát Hajdú-

Bihar megyében is érdekesnek találták, mint olyan kulcsfontosságú területet, amellyel Hajdú-Bihar megyében is foglalkozni kell. A lehetséges gyakorlatok megtalálása érdekében számos forrásanyag került áttekintésre, különös tekintettel a meglévő nemzeti gyakorlatokra, valamint az Interreg Europe program úgynevezett Policy Learning Platformjára (Szakpolitikai Tudásbázis).

Az intézkedés ezen része a Budapest Főváros Önkormányzatától származó releváns nemzeti gyakorlatot figyelembe véve, de főként az Interreg Europe Szakpolitikai Tudásbázisának jó gyakorlat adatbázisában szereplő 2 korábbi Interreg Europe projekt alapján készült. Az első jó gyakorlat a COCOON projekt, míg a másik a PERFECT projekt adatbázisának részeként került tanulmányozásra:

- ALKAT adatbázis (Brandenburg, Németország), COCOON Projekt
- 'Zöld infrastruktúra és területrendezés: legújabb tapasztalatok és innovatív megközelítések', PERFECT projekt rendezvény, 2017. november

ALKAT adatbázis (Brandenburg, Németország), COCOON Projekt:

Az ALKAT a barnamezős területek adatbázis-kezelő rendszere. Használható a hulladéklerakók dokumentálására is. Az ALKAT egy adatbázis-kezelő rendszer a barnamezős területek számára. A német talajvédelmi törvény értelmében a régi hulladéklerakók is barnamezőknek számítanak, ezért az ALKAT alkalmas a bezárt hulladéklerakók indexelésére.

Az adatbázis-kezelő rendszerhez alkalmazott eszköz az "ALKATonline", amely egy központi adatbázist tartalmaz. A felhasználók internetes böngészőn keresztül férnek hozzá. Az elemzéshez földrajzi információs rendszereket alkalmaznak (ArcGIS, WebOffice).

1991 óta folyamatosan nyilvántartásba veszik a hulladéklerakókat és a barnamezőket. A hulladéklerakókra és barnamezős területekre vonatkozó új információk rendszeresen bővülnek. Míg 1997-ben a brandenburgi hulladékgazdálkodási program 5 193 hulladéklerakót regisztrált, addig a jelenlegi szám (12/2016) 7 264. Ezek közül 2 634 hulladéklerakó tekinthető kármentesítettnek.

Az adatbázis-kezelő rendszer **karbantartásáért és továbbfejlesztéséért**, valamint az **értékelésért** a Brandenburgi Környezetvédelmi Állami Hivatal felelős. A helyi hatóságok (kerületi közigazgatási szervek) tovább rögzítik a régi hulladéklerakók adatait, és felveszik azokat az adatbázisba.

Az ALKAT a következőkre vonatkozó információkat tartalmazza

- azonosítás és elhelyezkedés
- általános információk
- topográfiai adatok és földhasználat
- jogviszony
- a helyszín leírása, különösen a geológiai viszonyok
- elhelyezett hulladék (hulladék fajtája, mennyisége)
- meglévő szakvélemény, észlelt szennyezések

A hulladéklerakóról szóló információk **térképeken illusztrálhatók**. A hulladéklerakóról szóló információk és egyéb témák lekérdezéséhez az ARCGIS-t alkalmazzák.

A jó gyakorlat **világos szerkezetével és alkalmazható tartalmával** alapul szolgál a Hajdú-Bihar megyei adatbázis kialakításakor követendő alapként.

‘Zöld infrastruktúra és területrendezés: legújabb tapasztalatok és innovatív megközelítések’, PERFECT projekt rendezvény, 2017. november

A "Zöld infrastruktúra (ZI) és a területrendezés: legújabb tapasztalatok és innovatív megközelítések" című rendezvényre 2017. november 13-án került sor. A rendezvény szakértői hangsúlyozták a vizsgálat fontosságát:

- A zöldfelületek térbeli konfigurációja (terület, hossz és szélesség) és az ökoszisztéma-szolgáltatás-ellátottság közötti kapcsolat;
- A földrajzi területek és a kedvezményezett területek közötti kapcsolat a morfológia és a lépték révén.

Ez a megközelítés segíthet a várostervezőknek abban, hogy maximalizálják a ZI előnyeit. Például a trentói önkormányzat számára készített tanulmányban különböző barnamezős területek újjáépítési forgatókönyveit hasonlították össze annak érdekében, hogy megbecsüljék a lakosság számára jelentkező előnyöket, és segítsék a döntéshozókat a ZI-központú döntések meghozatalában.

Ez a gyakorlat a barnamezős területek kataszterének jövőbeli felhasználási lehetőségeként értékelhető.

2. RÉSZ – ELEKTRONIKUS ESZKÖZTÁR ÖSSZEÁLLÍTÁSA

Ahogy az a debreceni szakértői értékelésre összeállított alapdokumentumban (2021. április) is megfogalmazásra került, az elmúlt másfél-két évtizedben Hajdú-Bihar megyében a térségi megújulás folyamata a korábban meglévő településrészek megújulásával, az alulhasznosított vagy kihasználatlan területek újrahasznosításával, valamint a viszonylag diffúz, könnyen elérhető zöldmezős gazdaságfejlesztési célú fejlesztésekkel járt együtt. Bár a megye szinte valamennyi településén markánsan jelentkezett a városiasodás jelensége, a területhasználati adatok elemzése azt mutatja, hogy ez viszonylag szilárd keretek között maradt.

A zöld infrastruktúrával kapcsolatos projektek és beruházások meghatározására, kiválasztására és megvalósítására azonban léteznek kezdeményezések és finanszírozási lehetőségek, a kisebb települések esetében nehéz olyan alkalmazható megoldásokat találni, amelyek egyszerre képesek az önkormányzat, a gazdasági/üzleti szereplők és a helyi közösségek többszörös igényeinek kielégítésére. Ezért született a döntés, hogy megoldásokat kell keresni arra, hogyan lehet kidolgozni egy önkormányzati zöldinfrastruktúra-konceptiót, és hogyan lehet egy ilyen zöldinfrastruktúra-megközelítést (ZI) alkalmazni a városperemi nyílt területek természeti értékeinek és örökségének védelme érdekében.

A 2021 áprilisában virtuálisan megszervezett szakértői értékelés eredményeire építve, valamint a rendelkezésre álló szakpolitikai megoldásokat és jó gyakorlatokat figyelembe véve a megyei önkormányzat elhatározta, hogy iránymutató eszköztárt készít. Ehhez a folyamathoz nagymértékben hozzájárult a meghívott szakemberek szakmai tapasztalata, valamint a megyei szakértői csoport tagjainak észrevételei.

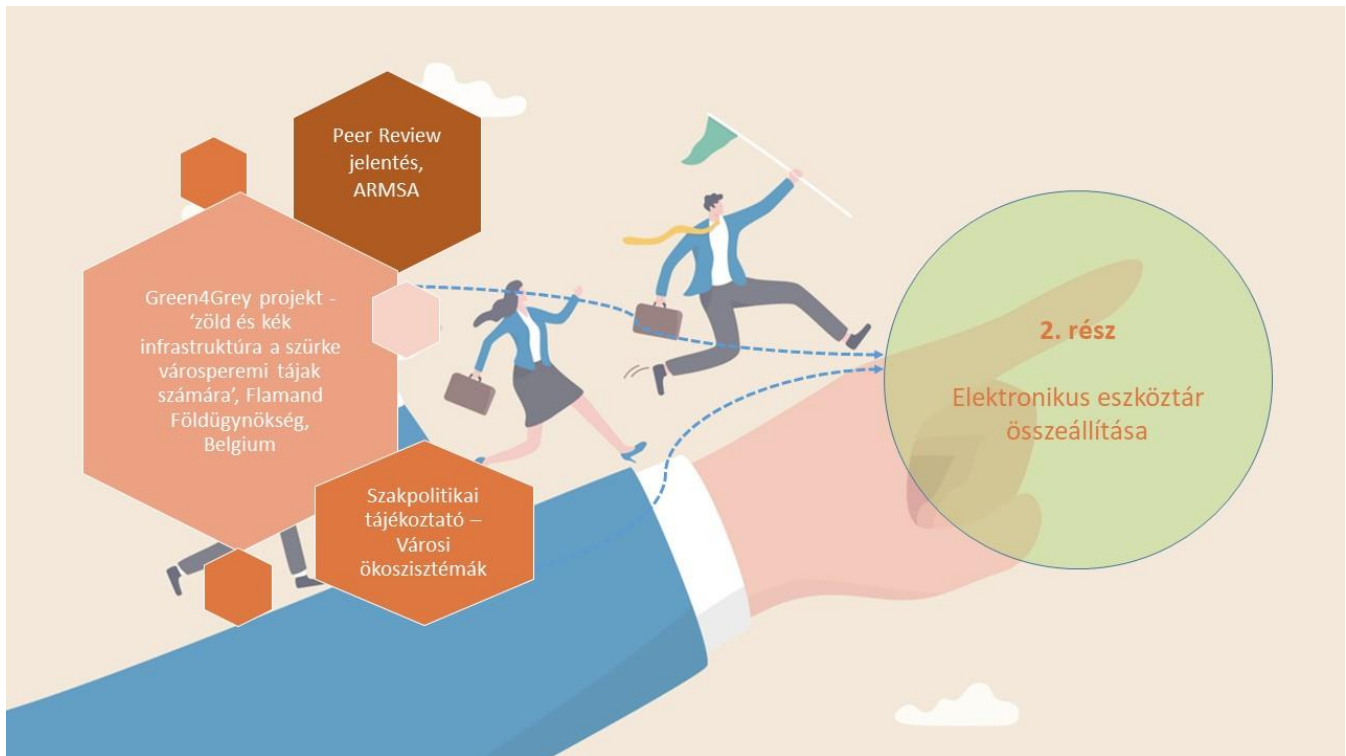
Ez a 2. rész nem csak a ZI megközelítés megértését erősítheti a települési tervezés szintjén, hanem javítja azt a tudásbázist is, amelyet a területi és regionális/helyi tervezésről és fejlesztésekről folytatott tárgyalások során fel lehet használni. Az Elektronikus Eszköztár (E-Toolbox) tartalmazza a gyakorlatok, megoldások, kísérleti projektek összefoglalóit, valamint a helyi szereplők, tervezők és szélesebb körű érdekeltek hálózati kapcsolatait és bemutatkozását egy megyei zöldinfrastruktúra (ZI) orientált közösség kialakításához és létrehozásához. Ez a hálózat kulcsfontosságú támogató elemként működhet a Hajdú-Bihar megyei városperemi térségek jövőjének tervezése és újratervezése során.

Illeszkedés a projekthez

Az 1. intézkedés 2. része az Interreg Europe szakpolitikai tudásbázisán közzétett "Városi ökoszisztémák" című szakpolitikai tájékoztatóban található inspiráció, a belga RENATUR partner, a Flamand Földhivatal által bevezetett jó gyakorlat, valamint a partnerség által Hajdú-Bihar megyére vonatkozóan készített szakértői jelentésben szereplő eredmények és ajánlások alapján készült:

- Green4Grey projekt - 'zöld és kék infrastruktúra a szürke városperemi tájak számára', Flamand Földügynökség, Belgium
- Szakértői jelentés – ARMSA (Mazovia Fejlesztési Ügynökség, Lengyelország)

➤ Szakpolitikai tájékoztató – Városi ökoszisztémák

Green4Grey projekt - 'zöld és kék infrastruktúra a szürke városperemi tájak számára', Flamand Földügynökség, Belgium

Flandria tökéletes laboratóriumnak tekinthető az EU "zöld infrastruktúra-stratégiájának" a *városperemi régiókban történő végrehajtására irányuló innovatív megközelítés kidolgozásához*. A Green4Grey LIFE projekt keretében kidolgozták és bemutatták a flamand megközelítést a zöld és kék infrastruktúra javítására és fejlesztésére a városperemi területeken. De természetesen vannak más európai városperemi régiók is, amelyek saját szakpolitikai eszközökkel és gyakorlati tapasztalatokkal rendelkeznek a városperemi nyílt terek előmozdítására és fejlesztésére. A *"Inspirációs útmutató a városperemi zöld infrastruktúrához"* című kiadványukban 8 különböző uniós városperemi régió tapasztalatait és megközelítéseit mutatják be a városperemi zöld és kék infrastruktúrával kapcsolatban.

A gyakorlat tematikus műhelysorozatokat is tartalmazott, amelyeket az ebben az intézkedésben alkalmazandó megoldásoknak tekintenek.

Szakértői jelentés – ARMSA (Mazovia Fejlesztési Ügynökség, Lengyelország)

Az értékelő jelentés összegezte a szakértői értékelési folyamat eredményeit, figyelembe véve mind a bevezetett gyakorlatokat és megoldásokat, mind a partnerek és a külső szakértők ajánlásait. Az intézkedéshez Hajdú-Bihar megye két fontos ajánlást határozott meg:

- **Értse meg a döntéshozók előtt álló kihívásokat** - legtöbbször a politikai döntéshozók jobban érdekeltek a magánszektor érdekeinek és az aktuális gazdasági kérdéseknek a kiszolgálásában, mint a természet alapú megoldások céljainak a politikai napirendben való megvalósításában. A párbeszéd hatékony vezetéséhez és az természet alapú megoldások megvalósításához meg kell találni az egyensúlyt a haladás és a természet között. Ez csak szisztematikus és stratégiai hosszú távú folyamat révén érhető el. A gyakorlat azt mutatja, hogy az érdekeltek szívesen vesznek részt a változásról és a jövőről szóló párbeszédben, de nem feltétlenül akarnak határozott lépéseket tenni. A tényleges változáshoz közös, hosszú távú együttműködésre és párbeszédre lehet szükség.
- **Vonja be az érdekelt feleket** - Ismerje a célközönségét, de próbálja leegyszerűsíteni az érdekelt feleknek küldött üzeneteket. A legjobban bevált forma a workshop-sorozatok, amelyek módszertana az igényeknek megfelelően alakítható (a témával kapcsolatos tudásbázis óriási). Hozzon létre egy adatbázist az érdekelt felekről, és döntse el, hogy melyik szakaszban szeretné őket bevonni a párbeszédbe. A folyamatnak folyamatosnak kell lennie, ugyanakkor nagyon nehéz lesz a legtöbb résztvevőt a folyamatban tartani, ami gyakran évekig tart. A technikai részleteket és a bonyolult folyamatokat bízza a szakértőkkel és a csapatával tartott kis műhelymunkákra, a többi érdekelt fél számára próbálja meg leegyszerűsíteni az üzenetet. Minden ember nagyobb valószínűséggel működik együtt, ha egyszerűen és általánosságban beszél. Ha elnyeri a bizalmukat és az érdeklődésüket, maguk is kérni fogják a részleteket és a tanácsokat.

Szakpolitikai tájékoztató – Városi ökoszisztémák - A zöld infrastruktúra és a természet alapú megoldások jelentősége a fenntartható városok fejlődésében

A dokumentum kiemeli, hogy az építészet, a művészet, a kultúra, az örökség, a környezeti előnyök és a társadalmi fejlesztések kombinációja az új városkép, városi táj kulcsfontosságú tényezője.

A városkörnyéki területek fenntartható tervezéséhez az érdekelt felek erőteljes bevonására van szükség, hogy a "nem az én kertemben" hozzáállásból egy produktívabb együttműködésre lehessen áttérni. A fejlesztési célok eléréséhez integrált megközelítésre van szükség, amely a környezetvédelemre, az ökoszisztéma-szolgáltatások nyújtására, a zöld infrastruktúra létrehozására, a helyi gazdasági fejlődéssel párhuzamosan a az életminőség javítására összpontosít.

TEVÉKENYSÉGEK

A1.1 A szakpolitikai útmutató szerkezetének és tartalmának kialakítása

A1.2 Műhelytalálkozó szervezése az összes érintett fél bevonásával a Szakpolitikai Útmutató tervezetének elkészítése érdekében

A1.3 A Hajdú-Bihar megyei barnamezős területekre vonatkozó adatok és információk összegyűjtése, a barnamezős kataszter felállítása.

A1.4 Az Elektronikus Eszköztár tartalmának fejlesztése

A1.5 A két részintézkedést integráló Szakpolitikai Útmutató összeállítása

A1.6 A Szakpolitikai Útmutató jóváhagyása a Közgyűlés által

ÉRINTETTEK KÖRE

- regionális és helyi kormányzati szereplők
 - Hajdú-Bihar megyei önkormányzatok
 - Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Közgyűlése
- a kis- és középvállalkozásokat, vállalkozókat és cégeket képviselő és támogató kamarák
 - Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Hajdú-Bihar Megyei Igazgatósága
 - Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
- agrár-élelmiszeripari vállalkozók és vállalkozások - a városkörnyéki területek fő használói
 - Az agrár-élelmiszeripari ágazatban működő kkv-k
 - gazdálkodói szervezetek
- tudásbázis a természetközeli megoldások fejlesztéséhez
 - civil szervezetek (természetvédelemmel, fenntartható fejlődéssel foglalkozó szervezetek)
 - meglévő kezdeményezések képviselői, a jó gyakorlatok tulajdonosai
 - Debreceni Egyetem
 - várostervezők/területi tervezési szakértők
- természetvédelmi szakértők és tapasztalatot szolgáltató szervek
 - Hortobágyi Nemzeti Park
 - Természetvédelmi hatóságok

ÜTEMEZÉS

- 2022. május – 2023. április

Tevékenység	Indikátor	Tervezett ütemezés
A1.1	A szakpolitikai útmutató szerkezetének és tartalmának kialakítása	2022. május - augusztus
A1.2	Műhelytalálkozó szervezése az összes érintett fél bevonásával a Szakpolitikai Útmutató tervezetének elkészítése érdekében	2022. október
A1.3	A Hajdú-Bihar megyei barnamezős területekre vonatkozó adatok és információk összegyűjtése, a barnamezős kataszter felállítása	2022. június – 2023. január
A1.4	Az Elektronikus Eszköztár tartalmának fejlesztése	2022. szeptember - november
A1.5	A két részintézkedést integráló Szakpolitikai Útmutató összeállítása	2023. március
A1.6	A Szakpolitikai Útmutató jóváhagyása a Közgyűlés által	2023. április

VÁRHATÓ KÖLTSÉGEK

- A szakpolitikai útmutató kidolgozásán dolgozó munkatársak: 7 800 EUR
- A műhelytalálkozó szervezési költségei: 650 EUR EUR
- A kataszter vizuális megjelenítéséhez szükséges külső szakértő: 2 300 EUR.

FINANSZÍROZÁS

- Regionális közfinanszírozás saját intézményi finanszírozáson keresztül
- A nemzeti operatív programok lehetséges új, régióhoz és témához kapcsolódó pályázati felhívásai kormányzati források felhasználásával

MONITORING ÉS VÁRHATÓ EREDMÉNYEK

Az 1. intézkedés tevékenységeinek megvalósítása nagymértékben támogathatja a Hajdú-Bihar megyei városperemi területek fenntarthatóbb és természetbarátobb fejlesztésére való áttérést. Az önkormányzati vezetők megszólítása elsőként a barnamezős területek elhelyezkedésével és értékével, valamint a fejlesztési potenciállal kapcsolatos tudatosságukat fogja növelni.

Az 1. intézkedés segíti Hajdú-Bihar megyét a következő kihívások tekintetében:

- hatékony válaszok a tájváltozásokra
- zöld infrastruktúra tervezése és fejlesztése
- a leromlott ökoszisztémák helyreállítása, ökológiai hálózat fejlesztése, a fragmentáció csökkentése
- hatékony megoldások a klímaváltozás kihívásainak leküzdésére (mérséklés és alkalmazkodás)
- a különleges adottságok, a különböző tájkaraktertípusok figyelembevétele
- a fejlesztés, a földhasználati megközelítés és az eszközök összehangolása az integráltabb területrendezési rendszer megvalósítása érdekében.

A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat figyelemmel kíséri az intézkedés végrehajtását.

A tervek szerint a következő mutatókat fogják alkalmazni az intézkedés keretében megvalósuló egyes tevékenységek sikerének mérésére:

Tevékenység	Indikátor	Tervezett érték
A1.1	Szakpolitikai Útmutató tervezet száma	1
A1.2	A műhelytalálkozó résztvevőinek száma	15
A1.3	A kidolgozott barnamező kataszter száma	1
A1.4	Az összeállított Elektronikus Eszköztár száma	1
A1.5	Kidolgozott Szakpolitikai Útmutató száma	1
A1.6	Jóváhagyott Szakpolitikai Útmutató száma	1

A PROJEKTRŐL

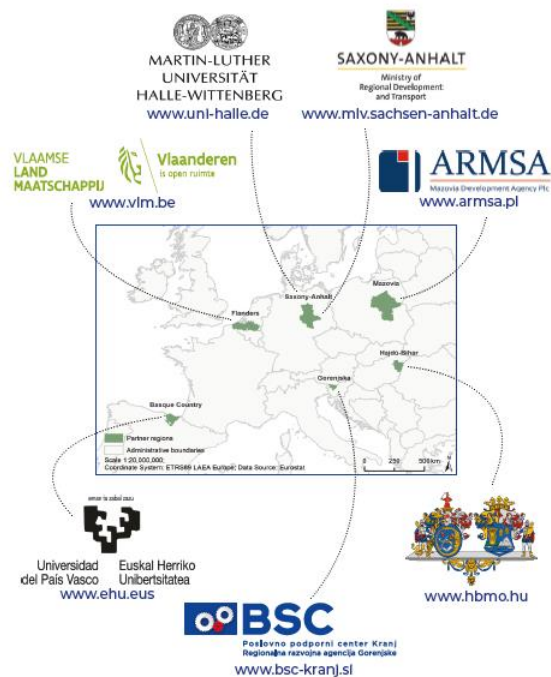
A városperemi tájak a városok perifériáján, gyakran azok közigazgatási határain túl helyezkednek el. Itt találhatóak beépített területek, például új lakótelepek, szabadidős és ipari területek, kommunális infrastruktúra, valamint értékes városperemi szabad területek, például zöldterületek, barnamezős területek vagy mezőgazdasági területek.

A növekvő urbanizáció és a városhatárokon túli beruházások miatt ezek a városperemi szabad területek egyre csökkennek. A csökkenéssel együtt e nyílt terek természeti öröksége és ezáltal a biológiai sokféleség, az éghajlat és a levegőminőség szabályozása, valamint a rekreációs szolgáltatások is elvesznek.

A RENATUR projekt célja, hogy felhívja a figyelmet a városperemi nyílt terek fontosságára és természeti örökségükre, annak megőrzése érdekében. Ennek érdekében olyan modellrégiókat választottak ki, amelyeknek elkötelezettek a városperemi nyílt terek természeti örökségének a tervezési gyakorlatban történő előmozdításához és védelméhez.

PARTNEREK

- ❖ Martin Luther Egyetem Halle-Wittenberg (Németország)
- ❖ Infrastrukturális és Digitális Ügyek Minisztériuma (Németország)
- ❖ Flamand Földügynökség (Belgium)
- ❖ BSC, Vállalkozástámogatási Központ, Kranj (Szlovénia)
- ❖ Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat (Magyarország)
- ❖ Baszkföldi Egyetem (Spanyolország)
- ❖ Mazovia Fejlesztési Ügynökség (Lengyelország)

A projektet az Európai Unió Európai Regionális Fejlesztési Alapja (ERFA) és Magyarország kormánya társfinanszírozta, és az INTERREG EUROPE program tette lehetővé.

A RENATUR projektről további információkért kérjük, látogasson el a következő weboldalra:
<http://www.interregeurope.eu/renatur>